

Rapportage aanvullend soortenonderzoek Wet natuurbescherming

Spoorlaanzone Zwammerdam

Projectcode: P01975

Versie: V2

Colofon	
Titel:	Rapportage aanvullend soortenonderzoek Wet natuurbescherming
Locatie:	Spoorlaanzone te Zwammerdam
Projectcode	P01975
Versie:	V2
Datum	20-01-2022
Auteur:	R.M. Smit
Opdrachtgever:	Verwelius Projectontwikkeling Energieweg 2, 1271 ED Huizen Postbus 323, 1270 AH Huizen
Uitvoerder	
	GRAS Advies bv
	Bedrijvenpark Twente 412
	7602 KM Almelo
Email:	██████████@grasadvies.nl
Website:	https://grasadvies.nl/
Contactpersoon:	Michael Witjes
Telefoon:	██████████
Email:	████████████████████
Controle	D. Hoogendijk

Inhoudsopgave

1	Inleiding.....	5
1.1	Samenvatting	6
1.2	Uitgangspunten.....	7
1.3	Projectgebied	7
1.4	Potentie van het onderzoeksgebied voor beschermde soorten	8
2	Onderzoeksopzet.....	9
2.1	Vleermuizen	9
2.2	Gierzwaluw	11
2.3	Huismus	12
3	Resultaten.....	13
3.1	Vleermuizen	13
3.2	Huismus	15
3.3	Gierzwaluw	15
4	Conclusies en advies	16
5	Bronnen	17

Bijlagen

Bijlage 1: Wet natuurbescherming

Bijlage 2: Stappenplan Ministerie van Economische Zaken

1 Inleiding

Verwelius Development B.V. is van plan de locatie van rijwoningen en twee in zichzelf gekeerde (woonzorg) hofjes te ontwikkelen tot nieuwbouw woningen.

Bij dergelijke ruimtelijke ingrepen dient rekening gehouden te worden met beschermde gebieden, houtopstanden en plant- en diersoorten. De Wet natuurbescherming omvat de regelgeving betreffende deze soorten en gebieden. De Wet natuurbescherming is van kracht sinds januari 2017 en vervangt de drie oude wetten: 'Natuurbeschermingswet 1998', 'Boswet' en 'Flora- en Faunawet'. Doelstelling van de Wet natuurbescherming is bescherming van de biodiversiteit, decentralisatie van verantwoordelijkheden en vereenvoudiging van regelgeving.

Uit de resultaten van de verkennende onderzoeken (quickscans) flora en fauna van de verschillende deelgebieden van het projectgebied (*Oostenbrugge en Wolswijk, 2021*) blijkt dat in het projectgebied mogelijk vleermuizen, huismussen en gierzwaluwen voorkomen. Op basis hiervan is besloten nader onderzoek naar deze soortgroepen uit te voeren.

Doelstelling rapport

Het doel van dit aanvullend onderzoek is om inzicht te geven over de aanwezigheid en aantallen beschermde diersoorten in het projectgebied, de mogelijke functies van het projectgebied voor deze soorten, de mogelijke effecten van de voorgenomen ontwikkeling en de eventuele noodzakelijke vervolgstappen. Dit rapport presenteert de uitkomsten van het aanvullend onderzoek.

GRAS advies

GRAS Advies voert verkennende veldonderzoeken uit volgens de geldende soortprotocollen. De medewerkers van GRAS Advies zijn middels opleiding en ervaring bevoegd voor de verrichte werkzaamheden. Daarnaast is het project uitgevoerd volgens het kwaliteitshandboek van GRAS Advies. Het kwaliteit managementsysteem van GRAS Advies is ISO NEN-EN-ISO 9001:2015 gecertificeerd.

Zwammerdam, provincie Zuid Holland

1.1 Samenvatting

Vleermuizen

Verblijfplaatsen

De aanwezigheid van een kraamverblijfplaats voor gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*) is vastgesteld. Op een andere locatie is daarnaast een paarverblijfplaats waargenomen, ook van de gewone dwergvleermuis. Door het gebruik van de plaatsen als kraam- en paarverblijf, is de aanwezigheid van een (milde) winterverblijfplaats aannemelijk. Bij de voorgenomen werkzaamheden gaan 2 verblijfplaatsen voor gewone dwergvleermuis verloren.

Foerageergebieden

Het projectgebied is foerageergebied voor gewone dwergvleermuis en ruige dwergvleermuis. Van een essentiële functie als foerageergebied is geen sprake. Dit aangezien het slechts om lage aantallen (3) foeragerende dieren ging ten opzichte van de geschatte lokale populaties en er in de directe omgeving voldoende hoogwaardig foerageergebied aanwezig is.

Vliegroutes

Van een essentiële vliegroute is geen sprake, gezien het ontbreken van een duidelijk af- en aanvliegen en de lage aantallen individuen (5) die ervan gebruik maken. Dit geldt voor zowel de gewone dwergvleermuis als de laatvlieger, ruige dwergvleermuis en rosse vleermuis.

Wet natuurbescherming

Een ontheffing op de Wet natuurbescherming voor **foerageergebieden en vliegroutes** van vleermuizen is **niet noodzakelijk**.

Een ontheffing op de Wet natuurbescherming voor **verblijfplaatsen** van gewone dwergvleermuis is **noodzakelijk**.

Huismus

Er zijn geen nestlocaties of essentiële foerageergebieden voor huismus (*Passer domesticus*) waargenomen binnen het onderzoeksgebied. Het verloren gaan van nestplaatsen of essentieel foerageergebied van huismussen bij de voorgenomen ontwikkeling is hierdoor uitgesloten.

Wet natuurbescherming

Een ontheffing op de Wet natuurbescherming voor huismussen is **niet noodzakelijk**.

Gierzwaluw

Er zijn geen nestlocaties van gierzwaluwen (*Apus apus*) aangetroffen in het onderzoeksgebied. De aanwezigheid van een nestlocatie of een functie als foerageergebied voor de gierzwaluw is uitgesloten.

Wet natuurbescherming

Een ontheffing op de Wet natuurbescherming voor gierzwaluw is **niet noodzakelijk**.

Zorgplicht

De aannemer behoudt te allen tijde zijn of haar zorgplicht: 'De zorgplicht houdt in dat eenieder voldoende zorg in acht moet nemen voor de in het wild levende planten en dieren, alsmede voor hun directe leefomgeving. In praktijk betekent dit het a) voorkomen, b) beperken en c) ongedaan maken van schadelijke handelingen voor de natuur.'

Advies

Geadviseerd wordt om voor 2 verblijfplaatsen (kraam- en paarverblijf) van de gewone dwergvleermuis ontheffing aan te vragen voor op de Wet natuurbescherming. Hiervoor zijn een projectplan, een ecologisch werkprotocol en mitigerende maatregelen benodigd.

1.2 Uitgangspunten

Als uitgangspunt voor deze rapportage is de inkomende e-mail van [REDACTED] op 30-03-2021 met als onderwerp 'Verzoek aanbieding vervolgonderzoeken ecologie voetbalveld Zwammerdam en Spoorlaanzone' en met verwijzing naar de offerte van 13-04-2021.

1.3 Projectgebied

Het projectgebied is gelegen in Zwammerdam (afb. 1 en 2). Het gebied grenst aan de zuidzijde aan de Spoorlaan. Aan de westzijde grenst het aan Overslagplein. Aan de noordzijde ligt de een watergang. Aan de oostzijde bevindt zich de Steekterweg.

Het projectgebied heeft een oppervlakte van ca. 25 ha. Het is een divers gebied met woningen, groenperken met struiken, watergangen, open water en enkele grote bomen. (afb.2). De invloedssfeer wordt ruimer genomen, het onderzoeksgebied is zodoende aan alle zijden uitgebreid, zie afbeelding 2.

Gebaseerd op de resultaten uit, en de conclusie van, de quickscan van het onderzoeksgebied (Quickscan ecologie Spoorlaangebied Zwammerdam, GJ van Oostenbrugge en P. Wolswijk, 2021, p8-13) zijn de gebouwen binnen het plangebied geschikt voor een aantal beschermde diersoorten. Het gaat hier om vleermuizen, huismussen en gierzwaluwen. Beschermde flora wordt niet verwacht (p7).

Afbeelding 1: Ligging van het projectgebied (rood kader).

Afbeelding 2: Luchtfoto van het projectgebied (binnen het rode kader) en het onderzoeksgebied (binnen het oranje kader).

1.4 Potentie van het onderzoeksgebied voor beschermde soorten

Vleermuizen

Het gebied bevat gebouwen met mogelijkheden tot huisvesting van gebouw bewonende soorten zoals de gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis en de laatvlieger. Verder staan er bomen die potentie tot vlieg-route bieden. Daarnaast is de locatie geschikt als foerageergebied voor een verscheidenheid aan soorten. Voor essentieel foerageergebied is er te weinig geschikt terrein aanwezig. Grote bomen met holten zijn niet aangetroffen, waardoor verblijfplaatsen van boom bewonende soorten worden uitgesloten.

Huismussen

De tuinen, heggen en andere groene elementen binnen het gebied, maken het een geschikt leefgebied voor de huismussen. De aanwezige bebouwing biedt potentiële nestgelegenheid voor huismussen, een soort waarvan de nesten jaarrond beschermd zijn.

Gierzwaluwen

De pannen op de daken van de gebouwen bieden potentiële nestplaatsen voor gierzwaluwen. Dit is ook een soort waarvan de nesten jaarrond worden beschermd. Daarnaast zijn de daken van voldoende hoogte waardoor de dieren voldoende vrije aanvliegroute hebben.

Aanvullend onderzoek

Om de aanwezigheid van verblijf- en nestlocaties van deze soorten uit te sluiten, dan wel aan te tonen, is er door ons aanvullend onderzoek uitgevoerd. Uit de resultaten van dit onderzoek blijkt of er een ontheffing voor deze soorten verkregen moet worden. In het volgende hoofdstuk staan de werkwijzen per soort beschreven.

2 Onderzoeksopzet

2.1 Vleermuizen

Vleermuisonderzoek is gebonden aan vaste periodes en vereist meerdere locatieonderzoeken. Met de onderzoeken krijgen wij inzichtelijk welke soorten en in welke aantallen gebruik maken van het onderzoeksgebied. Denk hierbij aan verblijfplaatsen, foerageergebieden en vliegroutes. Van een eventuele verblijfplaats kan worden vastgesteld welke functie(s) het heeft: zomer-, kraam-, paar- en/of (milde) winterverblijf.

De beschikbare Kennisdocumenten Vleermuizen, waaronder bijvoorbeeld het Kennisdocument Gewone dwergvleermuis (BIJ12, 2017) adviseren gebruik te maken van het landelijke Vleermuisprotocol. Het vleermuisprotocol is in 2009 ontwikkeld door het Netwerk Groene Bureaus in overleg met de toenmalige Dienst Landelijk Gebied en Gegevensautoriteit Natuur en vastgesteld door de toenmalige Gegevensautoriteit Natuur. Het protocol wordt jaarlijks in het Vleermuisvakberaad geëvalueerd door deskundigen van het Netwerk Groene Bureaus, de Zoogdiervereniging en de Rijksdienst Voor Ondernemend Nederland (RVO). De meest recente versie is uitgebracht in 2021 en gebruikt voor dit onderzoek. Het vleermuisprotocol voorziet in minimaal de volgende locatiebezoeken:

- Een voorjaarsonderzoek om een mogelijke functie als zomer- en/of kraamverblijf te onderzoeken. Dit onderzoek bestaat uit 3 bezoeken die moeten plaatsvinden tussen 15 mei en 15 juli, waarvan minimaal 1 's ochtends.
- Een najaarsonderzoek om een mogelijke functie als paar- en/of winterverblijf te onderzoeken. Dit onderzoek bestaat uit 2 bezoeken die moeten plaatsvinden tussen 15 augustus en 1 oktober.
- Een van de bezoeken in het najaarsonderzoek dient rond middernacht uitgevoerd te worden.

Gelet op de beperkte grootte (warmte-buffer capaciteit) van de aanwezige panden in het onderzoeksgebied kan de aanwezigheid van massawinterverblijven op voorhand worden uitgesloten. Hier is zodoende geen specifiek onderzoek naar gedaan. Wel heeft het onderzoek in de najaar periode deels plaatsgevonden rond middernacht. Hierbij is geen zwermgedrag waargenomen.

Gezien de omvang van het onderzoeksgebied is gekozen om op 6 strategische punten te posten, verdeeld over de verschillende onderzoekdagen. In het voorjaar zijn 6 locatieonderzoeken uitgevoerd, waarvan 4 in de avonden en 2 in de ochtenden. De laatste twee onderzoekronden hiervan zijn met dubbele bezetting uitgevoerd, gezien de mate van activiteit tijdens de eerdere onderzoekronden. Hierdoor zijn er 3 extra punten bijgekomen. In het najaar zijn 4 onderzoeken uitgevoerd, allen in de avonden, waarvan twee rond middernacht. In het voorjaar zijn een aantal onderzoeken voor de vleermuis zijn gecombineerd met die voor de gierzwaluw. Zie tabel 1 en 2 en afbeelding 3 voor onderzoekdetails.

De locatieonderzoeken naar vleermuizen zijn uitgevoerd door medewerkers van GRAS Advies en medewerkers binnen de flexibele schil van GRAS Advies. Allen zijn middels opleiding en ervaring bevoegd voor de verrichte werkzaamheden zijn middels opleiding en ervaring met vleermuisonderzoek bevoegd voor de verrichte werkzaamheden.

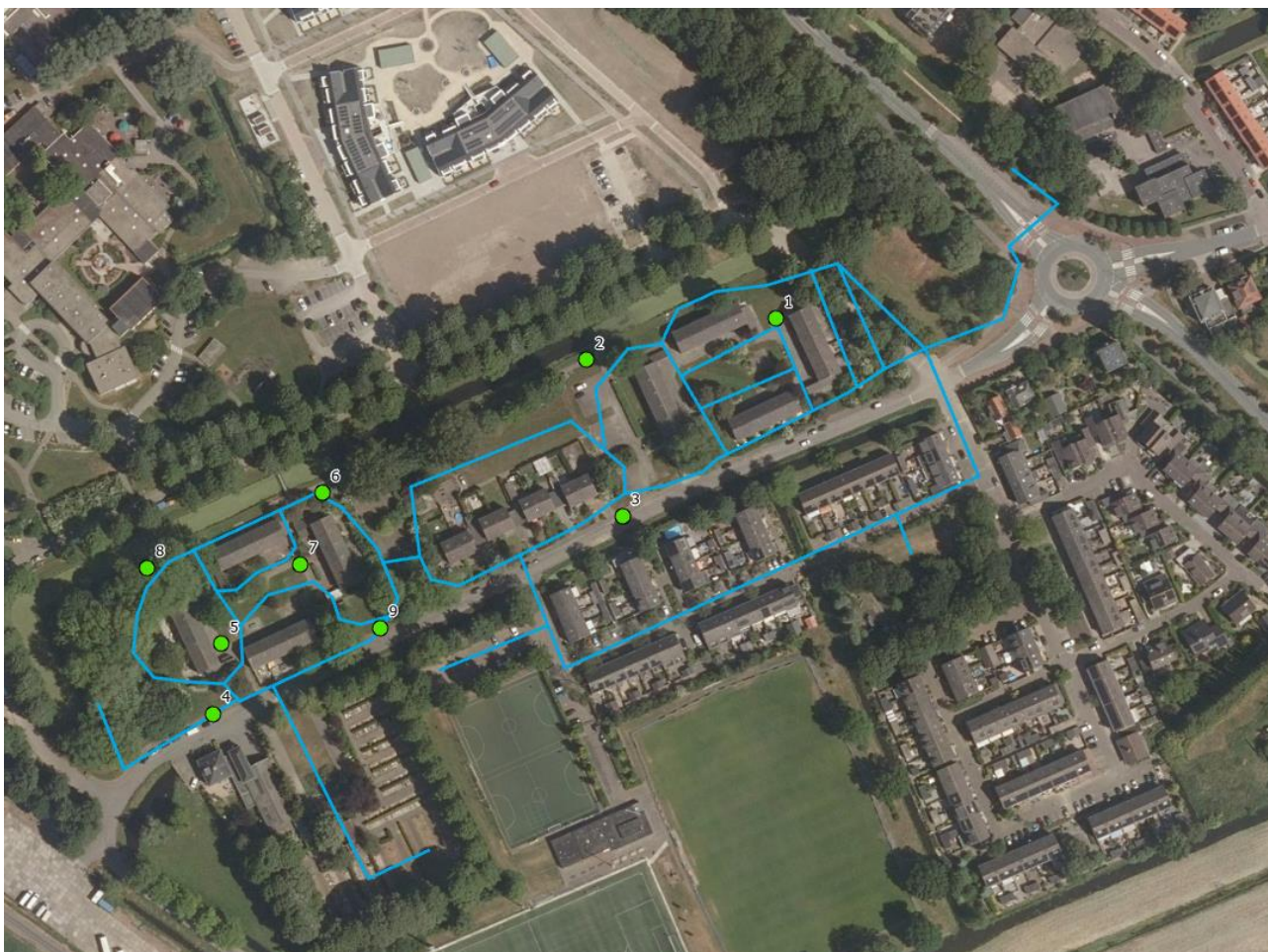
De vleermuisinventarisaties zijn uitgevoerd met Pettersson D240x en Anabat Scout batdetectors, conform de voorwaarden voor materiaalgebruik vanuit het Vleermuisprotocol. Dit apparaat zet de ultrasone geluiden van vleermuizen om in voor mensen hoorbare tonen. Tevens kunnen de geluiden vertraagd (time-expansion) worden opgenomen voor analyse achteraf, omdat sommige soorten moeilijk te determineren zijn in het veld. Daarnaast is er gebruik gemaakt van verrekijkers, sterke zaklampen en een warmtekijker, de Liemke 1281 Challengers 15.

Tabel 1. Overzicht locatieonderzoeken vleermuis voorjaarsronden i.c.m. gierzwaluw. De ochtendronden staan in het geel.

Datum	Begin- en eindtijd onderzoek	Zonsopkomst/-ondergang	Soort	Weersomstandigheden	Aantal onderzoekers	Strategische punten
6 juni	20:45 – 22:00	Zonsondergang 21:58	Gierzwaluw	17 °C, zon 2 Bft N	3	N.v.t.
17 juni	22:00 – 00:05	Zonsondergang 22:02	Vleermuis	22 °C, gedeeltelijk bewolkt, 2 Bft, O	3	1, 2, 3
18 juni	20:45 – 00:10	Zonsondergang 22:03	Gierzwaluw + Vleermuis	20 °C, helder, 2 Bft, W	3	N.v.t. 4, 5, 6
19 juni	03:15 – 05:20	Zonsopkomst 05:20	Vleermuis	20 °C, overwegend bewolkt, 2 Bft, W	3	1, 2, 3
07 juli	20:45 – 00:05	Zonsondergang 22:02	Gierzwaluw + Vleermuis	17 °C, gedeeltelijk bewolkt, 2 Bft, NO	3	N.v.t. 1, 2, 3
09 juli	21:55 – 00:00	Zonsondergang 21:58	Vleermuis	19 °C, gedeeltelijk bewolkt, 2 Bft, O	6	4, 5, 6, 7, 8, 9
10 juli	03:30 – 05:35	Zonsopkomst 05:33	Vleermuis	14 °C, lichte mist, 2 Bft, N	6	4, 5, 6, 7, 8, 9

Tabel 2. Overzicht locatieonderzoeken vleermuis najaarsronden

Datum	Begin- en eindtijd onderzoek	Zonsondergang	Weersomstandigheden	Aantal onderzoekers	Strategische punten
23 augustus	21:50 – 23:50	20:47	17 °C, helder, 3 Bft, N	3	1, 2, 3
23-24 augustus	23:50 – 01:50	20:47	16 °C, helder, 3 Bft, N	3	4, 5, 6
13 september	20:55 – 23:00	19:59	15 °C, gedeeltelijk bewolkt, 2 Bft, NW	3	4, 5, 6
13-14 september	23:00 – 01:00	19:59	13 °C, gedeeltelijk bewolkt, 2 Bft, NW	3	1, 2, 3

Afb 3: Onderzoek plattegrond vleermuizen en gierzwaluw, looproute in blauwe lijnen en strategische punten in het groen.

2.2 Gierzwaluw

Onderzoek naar de gierzwaluw is gebonden aan vaste periodes en vereist meerdere locatieonderzoeken om het aantal gierzwaluwen, nestplaatsen en functioneel leefgebied van de gierzwaluw vast te stellen. Het Kennisdocument Gierzwaluw (BIJ12, 2017) beveelt aan om gebruik te maken van het Aanwezigheidsprotocol van het Netwerk Groene Bureaus (2017). Het Aanwezigheidsprotocol en het Kennisdocument Gierzwaluw (BIJ12, 2017) schrijven voor om tijdens 3 locatieonderzoeken in de periode 1 juni – 15 juli (waarvan minimaal 1 keer tussen 20 juni en 7 juli) te inventariseren op gierende en in- en uitvliegende dieren. Tussen de bezoeken dient minimaal 10 dagen te zitten. De veldbezoeken dienen tussen de 2 uur voor zonsondergang tot zonsondergang uitgevoerd te worden tijdens goede (droge) weersomstandigheden.

Vooraf is in een bureaustudie met behulp van informatiebronnen en kaartmateriaal onderzocht welke gebouwen geschikt zijn als nestplaats. Tevens zijn waarnemingendata verzameld (NDFF; waarneming.nl). Er zijn in totaal 3 locatieonderzoeken uitgevoerd met 3 waarnemers. Een aantal onderzoeken zijn gecombineerd met die voor de vleermuis. Zie tabel 1 voor details van de locatieonderzoeken en afbeelding 3 voor de onderzoek plattegrond. Tijdens de onderzoeken naar de gierzwaluw is ook gekeken naar de aanwezigheid van huismussen.

2.3 Huismus

Huismusonderzoek is gebonden aan vaste periodes en vereist meerdere locatieonderzoeken om het aantal huismussen en nestplaatsen in het projectgebied en de specifieke functies van het gebied voor huismussen vast te stellen.

Het Kennisdocument Huismus (BIJ12, 2017) beveelt aan om gebruik te maken van het Aanwezigheidsprotocol van het Netwerk Groene Bureaus (2017). Het Aanwezigheidsprotocol schrijft voor om tijdens 2 locatieonderzoeken in de periode 1 april – 20 juni te inventariseren op zingende dieren. Tussen de beide bezoeken dient 10 dagen te zitten. Tegelijkertijd schrijft zowel het Kennisdocument Huismus als de Soortenstandaard Huismus (RVO, 2014) voor om ofwel 2 veldbezoeken in de periode 1 april – 15 mei uit te voeren, dan wel 4 bezoeken in de periode 10 maart – 20 juni uit te voeren. Tussen elk bezoek dient minimaal 10 dagen tijd te zitten.

De inventarisaties van huismus zijn uitgevoerd door te kijken naar nest-indicatief gedrag zoals de aanwezigheid van zingende mannetjes, bedelende jongen, voedselvluchten of transport van nestmateriaal wat duidt op de aanwezigheid van nesten. Daarnaast is gekeken naar foerageer- en drinkgedrag, en het nemen van stofbaden.

Gezien de omvang van het onderzoekgebied is de locatie in twee delen onderzocht, deel A en B. In totaal zijn 4 locatieonderzoeken uitgevoerd. Zie tabel 3 en afbeelding 4 voor details van de locatieonderzoeken.

Tabel 3. Overzicht locatieonderzoeken huismus

Datum	Begin- en eindt jd onderzoek	Zonsopkomst	Weersomstandigheden	Aantal onderzoekers	Deelgebied
20 april	08:40 – 09:45	06:32	6 °C, gedeeltelijk zonnig, 2Bft, NW	1	A
21 april	08:40 – 09:45	06:30	7 °C, deels bewolkt ,1 Bft, NW	1	B
3 mei	08:15 – 09:30	06:06	8 °C, bewolkt, 3 Bft, NO	1	A
7 mei	08:10 – 09:30	05:59	6 °C, deels bewolkt, 2 Bft, W	1	B

Afb 4: Onderzoek plattegrond: verdeling van het gebied voor huismusonderzoek Deel A in het geel, deel B in het paars.

3 Resultaten

3.1 Vleermuizen

Afb. 5: Waargenomen functies binnen onderzoeksgebied. Vliegroutes (oranje lijnen), foerageergebieden (groen gearceerd) en verblijflocaties (gele ster voor paarverblijf, rode ster voor kraamverblijf)

Inschatting lokale populatie verspreiding

Tijdens de veldbezoeken in het voorjaar en zomer zijn meerdere waarnemingen gedaan van gewone dwergvleermuis. Deze gebruikte de noordoost zijde, en het centrale deel van het plangebied om te foerageren, telkens met maximaal 3 individuen tegelijk per locatie. In de kopse kant van een van de gebouwen binnen het centrale foerageergebied is een kraamverblijf aangetroffen, met 20 invliegende individuen, zie afbeelding 6 voor de locatie en afbeelding 7 voor een foto van de verblijflocatie.

In het najaar is gevel gebonden vliegactiviteit waargenomen met een warmtekijker, met bijhorende baltsgeluiden. Het dier focuste (kleine rondjes vliegen) zich met name op 1 deel van de westgevel van huisnummer 23 aan de Spoorlaan, zie afbeelding 7 voor een foto van de verblijflocatie. Al is er geen invlieger waargenomen, wordt redelijkerwijs aangenomen dat er hier een paarverblijf aanwezig is.

Behalve bij het betreffende huizenblok aan de Spoorlaan, met huisnummers 19-35, zijn er in het plangebied geen andere waarnemingen gedaan van gedrag of geluid wat kan duiden op territoria of paarverblijven. We nemen zodoende aan dat dit huizenblok het territorium van het waargenomen individu is binnen het onderzoeksgebied. De geschatte lokale populatie van gewone dwergvleermuizen wordt geschat op 30 tot 40 individuen.

Tabel 4. Overzicht waarnemingen. De ochtendronden staan in het geel.

Soort →	Gewone dwerg- vleermuis			Ruige dwerg- vleermuis	Laatvlieger	Rosse vleermuis
Gedrag → Datum ↓	Foeragerend en gebruik vliegroute	Baltsgeluid en gevel gebonden activiteit	Invliegers kraamverblijf	Foeragerend en/ of gebruik vlieg- route	Gebruik vliegroute	Gebruik vliegroute
17 juni	5-10	n.v.t.	0	1-5	0	0
18 juni	5-10	n.v.t.	0	0	1-5	1-5
19 juni	5-10	n.v.t.	20	0	1-5	0
07 juli	5-10	n.v.t.	0	1-5	0	0
09 juli	5-10	n.v.t.	0	0	1-5	0
10 juli	5-10	n.v.t.	0	1-5	0	1-5
23-24 aug	1-5	1	n.v.t.	0	0	0
13-14 sept	1-5	0	n.v.t.	0	0	0

Naast gewone dwergvleermuizen zijn er in het voorjaar enkele overvliegende laatvliegers, rosse vleermuizen en ruige dwergvleermuizen waargenomen. Zij maakte van dezelfde vliegroute langs het water aan de noord-west zijde gebruik als de gewone dwergvleermuis. De laatvlieger en rosse vleermuis hebben geen foerageergedrag vertoond binnen het onderzoeksgebied, de ruige dwergvleermuis een enkele keer. Er is geen teken van verblijfplaatsen van deze soorten. De geschatte aantallen individuen van lokale populaties die gebruik maken van het onderzoeksgebied van zowel de laatvlieger als de rosse vleermuis en ruige dwergvleermuis worden geschat op 1-5 individuen.

Verblijfplaatsen

Binnen het onderzoeksgebied zijn een kraamverblijfplaats en een paarverblijfplaats waargenomen, beide van de gewone dwergvleermuis. Aangenomen wordt dat zomer- en paarverblijfplaatsen ook als milde winterverblijfplaatsen kunnen dienen. De aanwezigheid van massa winterverblijfplaatsen was bij voorbaat uitgesloten gezien het geringe warmte bufferende eigenschappen van de gebouwen.

Afbeelding 7: Verblijfloccaties. Links kraamverblijf en rechts het paarverblijf.

Vliegroute

Van een essentiële vliegroutes is geen sprake, gezien het ontbreken van een duidelijk af- en aanvliegen en de lage aantallen individuen die ervan gebruik maken. Dit geldt voor zowel de gewone dwergvleermuis als de laatvlieger, ruige dwergvleermuis en ruige dwergvleermuis. Wel vliegen de dieren van en naar de verblijfplaatsen en foerageergebieden.

Foerageergebied

Het projectgebied wordt zowel in het najaar als het voorjaar gebruikt als foerageergebied door gewone dwergvleermuizen en een enkele ruige dwergvleermuis. Het projectgebied heeft daarmee een functie als foerageergebied voor de gewone - en ruige dwergvleermuis. Het betreft hier geen essentieel foerageergebied vanwege de lage aantallen foeragerende dieren ten opzichte van de geschatte lokale populaties. Aan de zuidoost zijde, bij de groenstructuren op en nabij de begraafplaats is een hoogwaardig foerageergebied aanwezig, waar ook enkele ruige dwergvleermuizen foerageren.

Effectenbeoordeling

Bij de geplande werkzaamheden gaan 2 verblijfplaatsen voor gewone dwergvleermuizen verloren. Voor verlies van deze verblijfplaatsen is een ontheffing op de wet natuurbescherming vereist.

De vliegroutes en foerageergebieden binnen het onderzoeksgebied zijn voor geen enkele vleermuissoort essentieel. De vleermuizen kunnen uitwijken naar hoogwaardige foerageergebieden in de directe omgeving. Deze bevinden zich in directe omgeving van het schoolgebouw ten noordoosten van het projectgebied, en op de begraafplaats ten zuidoosten. Daarnaast blijft de watergang en bijhorende lijnstructuur met bomen bestaan en bestaat in de nieuwe situatie voldoende foerageergebied. Voor vliegroutes en foerageergebied is geen ontheffing op de Wet natuurbescherming vereist.

3.2 Huismus

Inschatting lokale populatie/ verspreiding

Er zijn weinig huismussen waargenomen, zo nu en dan een overvliegende zwerm van 10-20 individuen. Er zijn ook geen een kwetterplekken, of drink- of stofbad locaties aangetroffen. De lokale populatie wordt zodoende geschat op 10-25 individuen.

Nestlocatie

Er is geen gedrag van huismussen waargenomen dat duidt op de aanwezigheid van nesten binnen het projectgebied. Nestlocaties zijn hierdoor uitgesloten.

Foerageergebied

Er is geen foerageergedrag van huismussen binnen het onderzoeksgebied waargenomen.

Effectenbeoordeling

Bij de voorgenomen ontwikkeling geen nestplaatsen van huismussen verloren. Een ontheffing op de Wet natuurbescherming is voor de huismus is niet nodig.

3.3 Gierzwaluw

Inschatting lokale populatie/ verspreiding

1-10 hoog foeragerend.

Nestlocatie en foerageergebied

Tijdens de veldbezoeken zijn enkel hoogvliegende gierzwaluwen waargenomen. De aanwezigheid binnen het projectgebied van nestlocatie of functie als foerageergebied voor de gierzwaluw is derhalve uitgesloten.

Effectenbeoordeling

De voorgenomen ontwikkelingen hebben geen negatief effect op gierzwaluwen. Een ontheffing op de Wet natuurbescherming voor gierzwaluwen is derhalve niet nodig.

4 Conclusies en advies

Vleermuizen

Verblijfplaatsen

De aanwezigheid van zowel een zomer- als een kraamverblijfplaats voor gewone dwergvleermuis is vastgesteld. Hierdoor is ook de aanwezigheid van een winterverblijfplaats aannemelijk.

De aanwezigheid van een kraamverblijfplaats voor gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*) is vastgesteld. Op een andere locatie is daarnaast een paarverblijfplaats waargenomen, ook van de gewone dwergvleermuis. Door het gebruik van de plaatsen als kraam- en paarverblijf, is de aanwezigheid van een winterverblijfplaats aannemelijk. Bij de voorgenomen werkzaamheden gaan 2 verblijfplaatsen voor gewone dwergvleermuis verloren.

Foerageergebieden

Het projectgebied is foerageergebied voor gewone dwergvleermuis en ruige dwergvleermuis. Van een essentiële functie als foerageergebied is geen sprake. Dit aangezien het slechts om lage aantallen foeragerende dieren ging ten opzichte van de geschatte lokale populaties, en er in de directe omgeving voldoende hoogwaardig foerageergebied aanwezig is.

Vliegroutes

Van een essentiële vliegroute is geen sprake, gezien het ontbreken van een duidelijk af- en aanvliegen en de lage aantallen individuen (5) die ervan gebruik maken. Dit geldt voor zowel de gewone dwergvleermuis als de laatvlieger, ruige dwergvleermuis en rosse vleermuis.

Wet natuurbescherming

Een ontheffing op de Wet natuurbescherming voor **foerageergebieden en vliegroutes** van vleermuizen is **niet noodzakelijk**.

Een ontheffing op de Wet natuurbescherming voor **verblijfplaatsen** van gewone dwergvleermuis is **noodzakelijk**.

Huismus

Er zijn geen nestlocaties of essentiële foerageergebieden waargenomen binnen het onderzoeksgebied. Het verloren gaan van nestplaatsen of essentieel foerageergebied van huismussen bij de voorgenomen ontwikkeling is hierdoor uitgesloten.

Wet natuurbescherming

Een ontheffing op de Wet natuurbescherming voor huismussen is **niet noodzakelijk**.

Gierzwaluw

Er zijn geen nestlocaties van gierzwaluwen aangetroffen in het onderzoeksgebied. De aanwezigheid van een nestlocatie of een functie als foerageergebied voor de gierzwaluw is uitgesloten.

Wet natuurbescherming

Een ontheffing op de Wet natuurbescherming voor gierzwaluw is **niet noodzakelijk**.

Zorgplicht

De aannemer behoudt te allen tijde zijn of haar zorgplicht: "De zorgplicht houdt in dat eenieder voldoende zorg in acht moet nemen voor de in het wild levende planten en dieren, alsmede voor hun directe leefomgeving. In praktijk betekent dit het a) voorkomen, b) beperken en c) ongedaan maken van schadelijke handelingen voor de natuur."

Advies

Geadviseerd wordt om voor 2 verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis een ontheffing aan te vragen voor op de Wet natuurbescherming. Hiervoor zijn een projectplan en mitigerende maatregelen benodigd.

5. Bronnen

Literatuur

- Oostenbrugge en Wolswijk, Quickscan ecologie Spoorlaanzone Zwammerdam, ODMH, 2021
- Kennisdocument Gewone Dwergvleermuis, BIJ12, 2017
- Soortenstandaard Gewone Dwergvleermuis RVO, 2014
- Kennisdocument Gewone grootoorvleermuis, BIJ 12, 2017
- Soortenstandaard Gewone grootoorvleermuis, RVO, 2014
- Kennisdocument Rosse vleermuis, BIJ 12, 2017
- Soortenstandaard Rosse vleermuis, RVO, 2014
- Kennisdocument Ruige dwergvleermuis, BIJ 12, 2017
- Soortenstandaard Ruige dwergvleermuis, RVO, 2014
- Kennisdocument Huismus, BIJ12, 2017
- Soortenstandaard Huismus, RVO, 2014
- Kennisdocument Gierzwaluw, BIJ12, 2017
- Soortenstandaard Gierzwaluw, RVO, 2014
- Vleermuisprotocol 2021, Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureau 2021

Internet

<http://kadviewer.map5.nl>

Kadviewer is een online kaartendienst waarmee geografische locaties opgezocht kunnen worden.
Geraadpleegd op 16-09-2021

<https://zoek.officielebekendmakingen.nl/>

Provinciale verordening m.b.t. de Wet natuurbescherming en vrijgestelde soorten.
Geraadpleegd op 16-09-2021

Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF)

In de NDFF zijn waarnemingen beschikbaar met exacte locatiegegevens.
Geraadpleegd op 16-09-2021

<https://www.waarneming.nl>

Database van voorkomen van flora- en fauna in Nederland.
Geraadpleegd op 16-09-2021

<https://www.sovon.nl>

Sovon.nl is een kenniswebsite met informatie over vogels.
Geraadpleegd op 16-09-2021

<https://www.vogelbescherming.nl>

De Vogelbescherming is een kenniscentrum met informatie over vogels.
Geraadpleegd op 16-09-2021

6. Woordenlijst

Geldigheid

Dit onderzoek is uitgevoerd conform de landelijk geldende richtlijnen. Het bevoegd gezag hanteert de volgende definitie voor de geldigheid van onderzoeken naar beschermde soorten: *“Onderzoeksgegevens hebben een beperkte geldigheidstermijn. Voor vogels en soorten genoemd op Bijlage IV van de Habitatrichtlijn, Bijlage I en II van het Verdrag van Bern en Bijlage II van het Verdrag van Bonn hanteren we daarom een geldigheids-termijn van maximaal 3 jaar. Voor soorten genoemd op de bijlage bij de wet natuurbescherming is deze periode 5 jaar.”*

Dit rapport gaat in op de effecten van de ontwikkeling zoals beschreven in de aanleiding van het onderzoek. Wijzigingen of aanpassingen in de ontwikkeling kunnen tot andere conclusies ten aanzien van de effecten op beschermde soorten leiden.

Zorgplicht

“De zorgplicht houdt in dat een ieder voldoende zorg in acht moet nemen voor de in het wild levende planten en dieren, als mede voor hun directe leefomgeving. Overtreding van de zorgplicht is niet strafbaar gesteld; de zorgplicht kan wel door toepassing van bestuursdwang worden gehandhaafd”.

In de praktijk betekend dit:

1. *Voorkomen* dat er schade wordt toegebracht aan flora en fauna
2. *Beperken* dat er schade wordt toegebracht aan flora en fauna
3. *Ongedaan maken* van toegebrachte schade

Een voorbeeld van invulling geven aan de zorgplicht:

- Bij het kappen van bomen controleren op mogelijke broedgevallen buiten het broedseizoen om.

Passende gedragscode

Een gedragscode is een ontheffing voor de beschreven maatregelen in bepaalde werken. De gedragscode geeft invulling aan de zorgplicht en het zorgvuldig handelen. Er zijn diverse gedragscodes, afhankelijk van het type werk: besteding beheer en onderhoud of ruimtelijke ingrepen.

Gedragscode worden goedgekeurd door het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, en hebben een geldigheidsduur van 5 jaar. Vervolgens dienen deze opnieuw gekeurd te worden.

Bijlage 1: Wet natuurbescherming

De Wet natuurbescherming vervangt per januari 2017 de Flora- en Faunawet en de Boswet. Hieronder wordt de inhoud van de Wet natuurbescherming toegelicht.

Natura 2000

De bescherming van de ca. 164 Natura 2000-gebieden in Nederland blijft behouden in de Wet natuurbescherming. In Natura 2000-gebieden zijn de Europese richtlijnen van kracht. De Europese Unie (EU) heeft een zeer gevarieerde en rijke natuur, die van grote waarde is. Om deze natuur te behouden, heeft de Europese Unie het initiatief genomen voor Natura 2000. Natura 2000 is de overkoepelende naam voor gebieden die worden beschermd vanuit de Vogel- en Habitatrichtlijn. Nederland telt ruim 160 Natura 2000-gebieden, welke onderdeel uitmaken van een samenhangend netwerk van natuurgebieden in de Europese Unie.

Aanwijzingsprocedure

Natura 2000-gebieden worden formeel aangewezen. Per gebied is er een aanwijzingsdocument gemaakt door het ministerie met daarin:

- Instandhoudingsdoelen; welke doelsoorten en habitats gaat het, en wat is de doelstelling ten aanzien van die soorten en/of habitats;
- Begrenzing; welk areaal is beschermd.

Beheerplannen

Voor ieder gebied moet binnen drie jaar een beheerplan worden vastgesteld. In het beheerplan staat welke natuurwaarden er zijn of deze moeten worden beschermd en/of ontwikkeld. Er staat ook in hoe het gerealiseerd moet worden. Verder wordt er in aangegeven welke externe factoren de instandhoudingsdoelen mogelijk negatief kunnen beïnvloeden. Deze beheerplannen worden vastgesteld door het Rijk of door de Provincie.

Vergunning

Voor de uitvoering van werkzaamheden welke mogelijk schade toebrengen aan een door Natuurbeschermingswet beschermd gebied, geldt dat deze acties in principe verboden zijn. Indien een groter maatschappelijk belang aanwezig is, dient er een vergunningsprocedure te worden doorlopen. Hierbij geldt de volgende regel: *'activiteiten mogen in principe alleen worden uitgevoerd wanneer er geen significante schade aan beschermde natuurwaarde ontstaat'*.

Beschermde Natuurmonumenten

Voorheen waren naast Natura 2000-gebieden ook Beschermde Natuurmonumenten beschermd conform de gebiedsbescherming. De bescherming van Beschermde Natuurmonumenten is vervallen. Provincies kunnen wel besluiten om deze gebieden alsnog te beschermen via het provinciale beleid. De provincie voegt de gebieden toe aan het Natuurnetwerk Nederland of wijst ze aan als bijzonder provinciaal natuurgebied of -landschap.

Natuurnetwerk Nederland

Aanvullend op de natuurwetgeving is er natuurbeleid. Natuurbeleid is een zachter kader dan de natuurwetgeving, maar is eveneens van belang voor ruimtelijke plannen. Het Natuurnetwerk Nederland is het Nederlands netwerk van bestaande en nieuw aan te leggen natuurgebieden (voorheen Ecologische Hoofdstructuur). Het netwerk moet natuurgebieden beter verbinden met elkaar en met het omringende agrarisch gebied. Via de Nota Ruimte is het toetsingskader voor het Natuurnetwerk Nederland geregeld.

In Natuurnetwerk Nederland liggen de volgende natuurgebieden:

- Bestaande natuurgebieden (waaronder de 20 Nationale Parken)
- Gebieden waar nieuwe natuur wordt aangelegd
- Landbouwgebieden, beheerd volgens agrarisch natuurbeheer
- Ca. 6 miljoen hectare grote wateren: meren, rivieren, het Nederlandse deel van de Noordzee en de Waddenzee

- Alle Natura 2000-gebieden

Houtopstanden

De Wet natuurbescherming spreekt over een houtopstand indien sprake is van een zelfstandige eenheid van bomen, boomvormers, struiken, hakhout of griend, die:

- a. een oppervlakte grond beslaat van tien are of meer, of
- b. bestaat uit een rijbeplanting die meer dan twintig bomen omvat, gerekend over het totaal aantal rijen

De Wet natuurbescherming heeft geen betrekking op:

- a. houtopstanden binnen de bij besluit van de gemeenteraad vastgestelde grenzen van de bebouwde kom;
- b. houtopstanden op erven of in tuinen;
- c. fruitbomen en windschermen om boomgaarden;
- d. naaldbomen, kennelijk bedoeld om te dienen als kerstbomen, indien niet ouder dan twintig jaar;
- e. kweekgoed;
- f. uit populieren of wilgen bestaande:
 - 1°. wegbeplantingen;
 - 2°. beplantingen langs waterwegen, en
 - 3°. eenrijige beplantingen langs landbouwgronden;
- g. het dunnen van een houtopstand;
- h. uit populieren, wilgen, essen of elzen bestaande beplantingen die kennelijk zijn bedoeld voor de productie van houtige biomassa, indien zij:
 - 1°. ten minste eens per tien jaar worden geoogst;
 - 2°. bestaan uit minstens tienduizend stoven per hectare per beplantingseenheid, zijnde een aaneengesloten beplanting die niet wordt doorsneden door onbeplante stroken breder dan twee meter, en
 - 3°. zijn aangelegd na 1 januari 2013.

Het is verboden een houtopstand geheel of gedeeltelijk te vellen of te doen vellen, met uitzondering van het periodiek vellen van griend- of hakhout, zonder voorafgaande melding daarvan bij gedeputeerde staten (Artikel 4.2).

Soortenbescherming

De Wet natuurbescherming benoemt niet welke concrete activiteiten wel of niet zijn toegestaan. Het uitgangspunt van de wet is dat geen schade mag worden gedaan aan beschermde dieren of planten, tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan. Er is een stappenplan opgesteld door Ministerie van Economische Zaken (Bijlage 4). Met dit stappenplan kan worden bepaald of een ontheffing nodig is of dat er gebruik kan worden gemaakt van een vrijstelling.

Bevoegdheid

De bevoegdheid voor het verlenen van ontheffingen en vrijstellingen ligt bij de provincies. Enkel bij ruimtelijke ingrepen waarmee grote nationale belangen zijn gemoeid, blijft het Rijk het bevoegd gezag.

Beschermingsregime

De Wet Natuurbescherming kent de onderstaande beschermingsregimes. Elk van deze beschermingsregime kent zijn eigen verbodsbepalingen en vereisten voor een vrijstelling of ontheffing van de verboden.

- Soorten van de Vogelrichtlijn
- Soorten van de Habitatrichtlijn, Verdrag van Bern en het Verdrag van Bonn
- Andere soorten (bescherming vanuit nationaal oogpunt)

Om te mogen afwijken van de verbodsbepalingen via een ontheffing of vrijstelling moet aan de volgende criteria zijn voldaan.

- Er mag worden afgeweken als er geen andere bevredigende oplossing voor de handeling mogelijk is
- Tegenover de afwijking van het verbod moet een in de wet genoemd belang staan (bijv. volksgezondheid of openbare veiligheid)
- De ingreep mag geen afbreuk doen aan de staat van instandhouding van een soort

De verbodsbepalingen voor Vogel- en Habitatrichtlijnsoorten zijn gericht op bescherming van de individuen van de soorten. De verbodsbepalingen mogen enkel overtreden worden met een ontheffing (het 'nee, tenzij-principe'). Bij het besluit of een afwijking van het verbod kan worden toegestaan, wordt niet gekeken naar de

gevolgen van deze afwijking voor het individuele plant of dier, maar naar de gevolgen voor de instandhouding van de betrokken soort.

Zorgplicht

Iedereen dient voldoende rekening te houden met in het wild levende dieren en planten en de directe leefomgeving. "De zorgplicht houdt in dat een ieder voldoende zorg in acht moet nemen voor de in het wild levende planten en dieren, alsmede voor hun directe leefomgeving. Overtreding van de zorgplicht is niet strafbaar gesteld; de zorgplicht kan wel door toepassing van bestuursdwang worden gehandhaafd".

Vrijstelling regelgeving

In veel gevallen is er geen ontheffing nodig, maar kan er gebruik worden gemaakt van een vrijstelling. Een vrijstelling is een uitzondering op een wettelijk verbod. Er zijn diverse vrijstellingen van de verboden voor beschermde soorten mogelijk. Bekende voorbeelden van vrijstellingen zijn onder meer het toepassen van de gedragscode of wanneer de werkzaamheden plaatsvinden in het kader van een Programmatische Aanpak of een Provinciale verordening.

Verbodsbepalingen

De verbodsbepalingen betreffende **beschermde soorten Vogelrichtlijn, artikel 3.1**

- lid 1) Het is verboden opzettelijk van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn te doden of te vangen.
- lid 2) Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.
- lid 3) Het is verboden eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te rapen en deze onder zich te hebben.
- lid 4) Het is verboden vogels als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te storen.
- lid 5) Het verbod, bedoeld in het vierde lid, is niet van toepassing indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.

De verbodsbepalingen betreffende **beschermde soorten Habitatrichtlijn, artikel 3.2**

- Lid 1) Het is verboden in het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn, in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.
- lid 2) Het is verboden dieren als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te verstoren.
- lid 3) Het is verboden eieren van dieren als bedoeld in het eerste lid in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen.
- lid 4) Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in het eerste lid te beschadigen of te vernielen.
- lid 5) Het is verboden planten van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel b, bij de Habitatrichtlijn of bijlage I bij het Verdrag van Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te onwortelen of te vernielen.

De verbodsbepalingen **betreffende andere soorten, artikel 3.3**

- lid 1) Onverminderd artikel 3.5, eerste, vierde en vijfde lid, is het verboden:
 - onderdeel a. In het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel A, bij deze wet, opzettelijk te doden of te vangen;
 - onderdeel b. de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in onderdeel a opzettelijk te beschadigen of te vernielen, of
 - onderdeel c. vaatplanten van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel B, bij deze wet, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te onwortelen of te vernielen.

Gedragscodes

In de Wet natuurbescherming is de mogelijkheid opgenomen om een vrijstelling te verkrijgen indien wordt gewerkt volgens een goedgekeurde gedragscode (art 3.31). In de mogelijkheid die de wet biedt, wordt ook aangegeven dat er met betrekking tot de Europees beschermde soorten een gedragscode kan worden goedgekeurd voor ruimtelijke ontwikkelingen (naast beheer en onderhoud, waarvoor in de Flora- en Faunawet reeds een vrijstelling gold als werd gewerkt conform een goedgekeurde gedragscode). Hoewel de mogelijkheid wel wordt geboden, zijn er bij het opstellen van het stappenplan nog géén gedragscodes goedgekeurd voor de nieuwe beschermde soorten of voor de Europees beschermde soorten voor ruimtelijke ontwikkelingen.

Hier dient rekening mee te worden gehouden bij de bepaling of een gedragscode van toepassing is voor de type ingreep en de voorkomende beschermde soorten.

Bijlage 2: Stappenplan Ministerie van Economische Zaken

